

BUREAU CRIMINALITEITS
PREVENTIE

EVALUATIE-ONDERZOEK
VAN HET VANDALISMEPROJECT
IN ENKHUIZEN

Bureau Criminaliteitspreventie
Carla Verwoerd
met medewerking van
Bram van Dijk en Jan de Weert
januari 1988

INHOUD

	Pagina:
Voorwoord	
Inleiding	
1 ONDERZOEKSOPZET	1-3
1.1 De onderzoeksvragen	1
1.2 De onderzoeksmethode	1
1.3 De uitvoering van het onderzoek	3
2 RESULTATEN	4-13
2.1 Algemene resultaten	4
2.2 Het lange-termijn effect van het project	6
2.3 Op welke jongeren heeft het project effect gehad?	9
2.4 De rol van de verschillende projectonderdelen	11
3 CONCLUSIES	14-15
BIJLAGE:	
Vragenlijst	

VOORWOORD

In opdracht van het Regionaal Bureau Voorkoming Misdrijven Noord-Holland Noord heeft Bureau Criminaliteitspreventie te Amsterdam in 1987 een onderzoek gedaan naar de effecten op lange termijn van een in 1981 en 1982 op de lagere scholen van Enkhuizen gehouden vandalisme-project.

Tot op heden is alleen onderzoek gedaan naar de korte-termijn effecten van vandalisme-projecten op basisscholen. Hieruit is naar voren gekomen dat deze projecten er toe leiden dat een deel van de leerlingen kort na het project duidelijk minder vernielingen pleegt dan daarvoor het geval is.

Een interessante vraag is natuurlijk of die leerlingen ook op langere termijn weinig blijven vernielen.

Dit onderzoek tracht een antwoord op deze vraag te geven.

Ook kan uit het onderzoek worden afgeleid welke projectonderdelen het sterkst bijdragen tot de beklijving van het project als geheel bij de leerlingen die destijds het project hebben gevolgd.

We hopen dat deze informatie bij het opzetten van toekomstige projecten zijn vruchten af zal werpen.

Carla Verwoerd

Amsterdam, 9 november 1987

INLEIDING

In 1981 en 1982 heeft een vandalisme-project plaatsgevonden in de hoogste twee klassen van de lagere scholen in Enkhuizen. In dit project lag de nadruk op het werken met creatieve/beeldende middelen. De doelstelling was de leerlingen duidelijk te maken dat vandalisme zonde is c.q. niet hoort.

Een belangrijke vraag is of het project op langere termijn een positief effect -in de zin van een vermindering van het gepleegde aantal vernielingen- heeft opgeleverd.

Onderzoek hiernaar is echter pas mogelijk als aan de volgende voorwaarden voldaan kan worden:

- jongeren die een vandalisme-project hebben gevolgd moeten zich jaren later iets kunnen herinneren van dat project;
- de 'vandalismecarriere' van deze jongeren voor en na het project moet te achterhalen zijn;
- jongeren moeten kunnen aangeven welk projectonderdelen zij niet en welke zij wel leuk vonden.

Om uit te zoeken of aan deze voorwaarden kan worden voldaan, werden in 1986 tien proefenquête's uitgevoerd onder jongeren die in 1981 een vandalisme-project hadden gevolgd. Uit deze proefenquête's bleek het volgende:

- De meeste jongeren konden zich een aantal onderdelen van het project goed herinneren.
- Er bleken onder de 10 geïnterviewde jongeren slechts zeer weinig jongeren die ooit vernield hadden.
- Een aantal projectonderdelen werden duidelijk verschillend beoordeeld door de jongeren.

De resultaten van de proefenquête's wezen er op dat uitgebreide enquête's het effect van het vandalisme-project zouden kunnen achterhalen.

Om een scherp beeld van het vernielgedrag van jongeren te krijgen (voor en na het project) zouden er wel voldoende jongeren die wel eens wat hebben vernield, in het onderzoek betrokken moeten worden.

1 DE ONDERZOEKSOPZET

1.1 De onderzoeksvragen

In het onderzoek staan de volgende vragen centraal:

- Heeft het vandalisme-project in Enkhuizen op langere termijn* een vandalismeverminderende werking?
- Op welke jongeren heeft het project het meeste invloed gehad?
- Welke projectonderdelen dragen het sterkst bij aan het bewerkstelligen van een lange termijn effect en welke onderdelen het minst?

Om de bovenstaande drie vragen te kunnen beantwoorden, moet inzicht worden verkregen in de volgende variabelen en de verbanden tussen die variabelen:

1. De mate waarin de jongeren vandalisme plegen; met onderscheid in vandalisme gepleegd voor het project en vandalisme gepleegd na het project.
2. De mate waarin de jongeren zich het project kunnen herinneren.
3. De beoordeling van het totale project door de jongeren.
4. De lessen die de jongeren van het project geleerd hebben.
5. De mate waarin de jongeren zich individuele projectonderdelen kunnen herinneren.
6. De beoordeling van projectonderdelen door de jongeren.
7. De houding van de jongeren ten aanzien van hun lagere school.
8. Type vervolgopleiding van de jongeren.
9. De houding van de jongeren ten aanzien van hun huidige school.

1.2 De onderzoeksmethode

Om de drie centrale vragen te beantwoorden werd er naar gestreefd om ongeveer 50 jongeren te enquêteren die ongeveer 5 jaar geleden het project op een van de lagere scholen te Enkhuizen hebben gevolgd.

In de inleiding is al aangegeven dat eerst een proefenquête onder 10 ex-lagere scholieren uit Enkhuizen is gehouden om na te gaan of het houden van een groter aantal enquêtes zinvol zou zijn.

Uit deze proefenquête bleek dat slechts weinig van deze jongeren ooit vernielingen hadden gepleegd.

Om dit probleem te ondervangen, zou de onderzoeksopzet aan twee voorwaarden moeten voldoen:

1. De leeftijd van de onderzoeksgroep moet ongeveer 13 a 14 jaar zijn (tweede klas voortgezet onderwijs). Mede op basis van ander onderzoek verwachtten we namelijk dat deze jongeren nog volop in de vandalismegevoelige leeftijd zitten; na 14 jaar wordt het over het algemeen (langzaam) minder. Door de leeftijd van de onderzoeksgroep te bepalen op 13 a 14 jaar is de kans dat de onderzoeksgroep zich vandalisme-activiteiten herinnert (of vandalisme-activiteiten toegeeft) groter dan bij een oudere onderzoeksgroep.

*= Met 'op langere termijn' bedoelen we een termijn van vier à vijf jaar.

Dit betekent dat we in het onderzoek vooral jongeren moeten betrekken die ten tijde van het project in de vijfde klas van de lagere school zaten.

2. De onderzochte groep jongeren die het project heeft gevolgd moet worden vergeleken met een controlegroep die geen vandalisme-project heeft gevolgd. Hierdoor kunnen betrouwbaarder uitspraken worden gedaan over de mogelijke invloed van het vandalisme-project op vernielgedrag.

In het voorjaar van 1987 zijn door het RBVM alle lagere scholen in Enkhuizen waar in 1982 een vandalisme-project was gehouden benaderd (11 stuks), met het verzoek 5 namen en adressen van ex-leerlingen uit 1982 aan te leveren. De namen moesten a-select (door het toeval bepaald) van de leerlingenlijst worden gehaald.

Voor de controlegroep werd in eerste instantie aan Medemblik gedacht. Vrij onverwachts bleek echter dat ook op lagere scholen in Medemblik in die periode een scholenproject was gehouden. Spoor-slags werd een vervangende controlegroep gezocht, qua sociale achtergrond en huidige opleiding enigszins vergelijkbaar met de groep uit Enkhuizen. Uiteindelijk bleek dat in Volendam nooit een vandalisme-project was gehouden. Derhalve werd de controlegroep samengesteld uit een a-selecte steekproef van namen van leerlingen die in 1982 in de hoogste klas van het lager onderwijs in Volendam zaten. Naderhand zou blijken dat deze keus niet erg gelukkig was.

In totaal zijn 84 jongeren geenquêteerd:

- 42 jongeren uit Enkhuizen (oorspronkelijk 45 -3 weigeringen);
- 42 jongeren uit Volendam.

Uit vorige onderzoeken is gebleken dat meer jongens dan meisjes vernielen. Gezien onze onderzoeksvraag -de invloed van het project op vernielgedrag- is een oververtegenwoordiging van jongens gewenst. Met opzet zitten daarom meer jongens dan meisjes in de onderzoeksgroep:

- 60% jongens en 40% meisjes uit Enkhuizen;
- 57% jongens en 43% meisjes uit Volendam.

De gemiddelde leeftijd van de onderzoeksgroep (ruim 16 jaar) is hoger uitgevallen dan de bedoeling was. Een van de oorzaken hiervan is het feit dat de scholen alleen namen van leerlingen uit de zesde klas hebben aangeleverd.

Ook zijn projectgroep en controlegroep verschillend gebleken wat betreft type lagere school en huidige opleiding. In de controlegroep zitten hoofdzakelijk leerlingen van confessionele lagere scholen, in de projectgroep is dat niet het geval.

In de controlegroep zit 33% nu op LBO-niveau, in de projectgroep is dat 14%. Ook op MBO-niveau een duidelijk verschil: 19% in de projectgroep - 5% in de controlegroep.

1.3 De uitvoering van het onderzoek

Alle jongeren werden in de maand juni 1987 telefonisch ondervraagd.

Bij het opstellen van de definitieve vragenlijsten (zie bijlage) heeft de proefenquête-vragenlijst (uit het vooronderzoek) als uitgangspunt gediend.

Een aantal vragen uit de proefenquête zijn verder toegespitst, met name de vragen betreffende de waardering van het vandaliseproject, en vragen over het tijdstip van het vernielgedrag.

De projectgroep en de controlegroep werd eenzelfde vragenlijst afgenomen, met dien verstande dat de vragen over het project vanzelfsprekend niet aan de controlegroep werden gesteld.

Oorspronkelijk lag het in de bedoeling de jongeren vis-a-vis te interviewen, echter uit het vooronderzoek was gebleken dat aan persoonlijke interviews flinke nadelen kleefden. In de tijd van het vooronderzoek maakte een 'kinderlokker' de buurt van Enkhuizen onveilig, zodat ouders er op stonden dat jongeren niet in een buurthuis (zoals de bedoeling was), maar thuis werden geïnterviewd. De ouders bleven dan vaak zelf bij het interview, hetgeen de antwoorden van de jongeren beïnvloedde.

Met een telefonische benadering hoopten we een en ander te ondervangen. De telefonische enquêtes in Enkhuizen verliepen goed. In de meeste gevallen kreeg de enquêteur na twee keer bellen de juiste persoon aan de lijn. De vragenlijst kon met uitzondering van drie weigeringen vlot worden afgehandeld.

Bij de afname van de enquêtes in Volendam rezen wel problemen: veel ouders wilden weten welke bedoelingen achter het onderzoek scholen. De enquêteur vermoedt dat veel ouders tijdens het vraaggesprek in de buurt van de telefoon bleven, hetgeen de antwoorden mogelijk heeft beïnvloed.

In ieder geval viel het de enquêteur op dat de meeste jongeren niet wisten wat het woord vandalisme inhield(!). En alle jongeren uit Volendam beantwoorden de vraag of zij zelf wel eens hadden vernield met een overtuigend 'neen'!

Deze antwoorden op de vraag naar vernielgedrag maakten een vergelijking tussen projectgroep Enkhuizen en controlegroep Volendam volstrekt zinloos.

In dit onderzoeksverslag zal deze vergelijking dan ook achterwege blijven. Dat betekent dat met name de beantwoording van de eerste centrale onderzoeksvraag minder onderbouwd kan plaatsvinden.

2 RESULTATEN

In dit hoofdstuk worden de enquêteresultaten weergegeven.

Daarbij gaan we als volgt te werk:

In 2.1 worden de belangrijkste algemene resultaten besproken. Vervolgens proberen we in de paragrafen 2.2 tot en met 2.4 de drie centrale onderzoeksvragen te beantwoorden.

2.1 Algemene resultaten

In tabel 1 wordt de leeftijd, het geslacht en de huidige opleiding van de geïnterviewde jongeren weergegeven.

Tabel 1: Samenstelling naar huidige opleiding, leeftijd en geslacht.

Projectgroep Enkhuizen			
N= 42			
Leeftijd en geslacht:			
jongen (n= 24)	15 jaar:	3	
	16 jaar:	9	
	17 jaar:	11	
	18 jaar:	1	
meisje (n= 18)	15 jaar:	2	
	16 jaar:	8	
	17 jaar:	8	
 Huidige opleiding:			
HAVO/VWO		19	
MAVO		10	
LBO		5	
MEAO		3	
MTS		2	
werk		1	
etaleursschool		1	
agrarischeschool		1	

Uit deze tabel blijkt dat de leeftijd van de geïnterviewde jongeren op ruim 16 jaar uitkomt. Het nadeel hiervan is dat de jongeren zich hun vandalisme- activiteiten slecht kunnen herinneren omdat ze de vandalisme- gevoelige leeftijd al tamelijk ver gepasseerd zijn. Waarschijnlijk werkt dit door in de resultaten die zijn weergegeven in tabel 2.

Tabel 2: Het plegen van vandalisme voor en na het project

	totaal	nooit vernield	voor 1982 vernield	na 1982 vernield	zowel voor als na 1982
aantal jongeren	42	36	3	2	1

Uit deze tabel blijkt dat het aantal jongeren dat zegt te vernielen c.q. vernield te hebben tamelijk gering is. Daardoor wordt de beantwoording van de eerste onderzoeksvraag bemoeilijkt.

In tabel 3 is weergegeven in welke mate jongeren zich het project herinneren.

Tabel 3: Herinneren van het project

	herinnert project spontaan		kan project na geheugen opfrissing herinneren		kan project niet herinneren	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
aantal jongeren	23	53	10	24	9	21

Uit deze tabel blijkt dat een meerderheid van de jongeren zich het project kan herinneren. Dat biedt in ieder geval mogelijkheden om over de tweede en derde onderzoeksvraag uitspraken te doen.

2.2 Het lange termijn effect van het project

In tabel 4 wordt een overzicht gegeven van de mate van vandalisme en de omstandigheden waaronder vandalisme plaatsvindt.

**Tabel 4: Vernielingen naar frequentie, plek, aard en motief
(meerdere antwoorden mogelijk)**

	Projectgroep	
	voor project	na project
Waar:		
- op straat	-	3
- geen antwoord	3	-
Frequentie vernielingen:		
- vaak	-	1
- regelmatig	-	-
- af en toe	-	2
- geen antwoord	3	-
Omstandigheden:		
- alleen	-	2
- in groepjes	-	2
- geen antwoord	3	-
Soort vernielingen:		
- fikkie steken	-	1
- graffiti	-	1
- uit de hand gelopen spel	-	2
- echt zware vernielingen	-	-
- geen antwoord	3	-
Motief:		
- gein	-	-
- verveling	-	1
- stoer doen	-	2
- spanning	-	1
- mooi	-	1
- geen antwoord	3	-

Uit tabel 4 blijkt dat 6 jongeren (14%) die het vandaliseproject in Enkhuizen hebben gevolgd wel eens vernielingen hebben gepleegd. Drie jongeren (1 meisje en 2 jongens) vernielden voor het project (en daarna niet meer) drie jongens vernielden na het project (waarvan 1 jongen zowel voor als na het project vernielde) (zie ook tabel 2). Alleen de jongeren die na het project hebben vernield kunnen (willen) meer vertellen over de omstandigheden waaronder zij vernielen.

Uit deze antwoorden blijkt dat het met de frequentie en aard van hun vernielingen wel meevalt.

Om te trachten een antwoord te krijgen op de vraag of er sprake is van een positief midden lange-termijn effect van het project nemen we de volgende drie variabelen in beschouwing, mede in relatie tot vernielgedrag:

- De mate waarin de jongeren zich het project herinneren (tabel 5).
- De beoordeling van het totale project (tabel 6).
- De geleerde lessen (tabel 7).

Tabel 5: Vernielgedrag en herinneren van het project

Herinnering	totaal aantal jongeren	nooit vernield	alleen voor '82 vernield	na 1982 vernield
spontaan herinnert	23	18	3	2
herin. na opfrissen	10	10	-	-
niet herinnerd	9	8	-	1
	—	—	—	—
Totaal	42	36	3	3

Tabel 6: Vernielgedrag en beoordeling vandaliseproject
N=33 (alleen jongeren die zich het project herinneren)

Beoordeling:	totaal aantal jongeren	nooit vernield	alleen voor '82 vernield	na 1982 vernield
leuk	9	8	1	-
leerzaam	22	18	2	2
anders	2	2	-	-
	—	—	—	—
Totaal	33	28	3	2

Tabel 7: Vernielgedrag en de geleerde lessen

N= 33 (alleen jongeren die zich project herinneren)

Lessen	totaal aantal jongeren	nooit vernielt	alleen vernielt voor 1982	vernielt na 1982
weet niet/niets	12	11		1
zelf niet vernielen	7	5	1	
zinloos	3	2	1	
er wordt veel vandalisme gepleegd	1		1	
zonde voor omgeving meer letten op preventie	2	2		
het kost veel	1	1		
je kunt beter niet met de politie te maken hebben	1	1		
overig	5	4		1

Uit deze tabellen kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- Zoals we al eerder geconstateerd hebben kan de meerderheid van de jongeren zich het project herinneren; opvallend is dat de drie jongeren die met vandalisme zijn gestopt zich alle drie het project spontaan konden herinneren.
 - Van de jongeren die zich het project herinneren, beoordeelt een grote meerderheid het project als leerzaam. Opvallend is dat ook de twee jongeren die zijn doorgedaan met het plegen van vandalisme het project leerzaam vonden.
 - Als we kijken naar de lessen die de jongeren uit het project hebben getrokken dan blijkt dat 12 jongeren antwoorden geven die in overeenstemming zijn met de hoofddoelstelling van het project: jongeren ervan bewust maken dat 'vandalisme niet hoort c.q. zonde is'. Als de doelstelling erg ruim geïnterpreteerd wordt dan zouden de antwoorden 'er wordt veel vandalisme gepleegd' en 'kost veel' daar ook onder vallen en komen we dan op 14 jongeren die een les geleerd hebben die in overeenstemming is met de doelstelling.
- We kunnen dus stellen dat bij 33% van alle geïnterviewde jongeren -dat is 42% van de jongeren die zich het project herinneren- ook na 5 jaar de doelstelling van het project nog is blijven hangen. Daarbij zijn ook twee van de drie jongeren die met vandalisme zijn gestopt en bij een ruime interpretatie van de doelstelling zelfs alle drie deze jongeren.

Tenslotte moet worden opgemerkt dat er geen (opmerkelijke) verschillen te constateren zijn tussen jongeren die met vandalisme zijn gestopt en jongeren die daarmee zijn doorgegaan wat betreft houding ten aanzien van lagere school, niveau van de vervolgopleiding en houding ten aanzien van de huidige opleiding. Hier kunnen echter geen conclusies aan worden verbonden gezien het geringe aantal jongeren dat vernielt en de geringe differentiatie van de jongeren wat betreft houding ten aanzien van de lagere en huidige school.

Conclusie

Het zal duidelijk zijn dat het beantwoorden van de eerste onderzoeksvraag op grond van de enquêteresultaten eigenlijk niet goed mogelijk is:

het aantal jongeren dat vernield heeft is gering en een (goede) controlegroep ontbreekt.

Toch is er een aantal aanwijzingen dat het project een positief effect heeft gehad:

- De meerderheid van de jongeren weet zich het project te herinneren.
- 42% van de jongeren die zich het project herinneren een les uit het project te hebben getrokken die in overeenstemming is met de doelstelling van het project. Tot deze groep behoren ondermeer alle jongeren die na het project met vandalisme zijn gestopt.
- Van de drie jongeren die na het project wel hebben vernield, herinnert zich een het project niet. Van de twee andere jongeren heeft een geen lering uit het project getrokken, de ander vond de belangrijkste les dat zijn ouders ook meebetalen aan vandalisme.

We kunnen derhalve de generale conclusie trekken dat het project op lange termijn bij veel jongeren is beklijfd en dat deze jongeren in ieder geval geen vandalisme (meer) hebben gepleegd. Dat maakt een vandalismeverminderend effect waarschijnlijk, maar door het ontbreken van een controlegroep kan dit niet hard onderbouwd worden.

2.3 Op welke jongeren heeft het project het meeste invloed gehad?

We kijken hier naar de relaties tussen enerzijds geslacht en vervolgopleiding en anderzijds het herinneren van het project, waardering van het project en de lessen uit het project. Aangezien de houding ten aanzien van lagere school en houding ten aanzien van huidige opleiding op geen enkele wijze verband hielden met de project-variabelen worden ze buiten beschouwing gelaten.

Geslacht:

Bekijken we het resultaat van "de herinnering" en de lessen uit het project naar geslacht dan blijken een paar opvallende verschillen tussen meisjes en jongens:

Meer jongens (17= 71%) dan meisjes (9= 50%) kunnen zich het project spontaan herinneren en projectonderdelen noemen.

12 Meisjes (= 67%) kunnen achteraf niet vertellen wat zij van het project hebben geleerd. Bij de jongens is dit aantal lager, namelijk 9 (= 37%).

Niveau vervolgopleiding:

Het zou kunnen zijn dat het project vooral is afgestemd op jongeren die goed kunnen leren. Dat betekent dat meer jongeren met een hogere vervolgopleiding zich het project kunnen herinneren, meer leerervaringen kunnen noemen en het project vaker als 'leerzaam' beoordelen dan jongeren die een lagere vervolgopleiding volgen. Onderstaande tabel lijkt deze veronderstelling te bevestigen met name het verschil tussen enerzijds HAVO/VWO en anderzijds MAVO/LBO leerlingen is groot. In vergelijking met de MAVO/LBO groep herinneren meer HAVO/VWO leerlingen zich het project, noemen meer HAVO/VWO leerlingen het project leerzaam en meer HAVO/VWO leerlingen noemen leerervaringen (absoluut en relatief).

Tabel 8

Vervolg- opleiding	herinnert zich project spontaan		vindt project leerzaam		noemt leer- ervaringen	
	ja	nee	ja	nee	ja	nee
HAVO/VWO (19)	15	4	11	8	13	6
MAVO (10)	7	3	5	5	5	5
LBO (5)	3	2	1	4	2	3
MTS (3)	3	0	3	0	1	2
MEAO (2)	2	0	2	0	2	0
anders (2)	2	0	0	2	1	1
werk (1)	1	0	0	1	1	0
	—	—	—	—	—	—
Totaal	33	9	22	20	25	17

We kunnen dus ten aanzien van de tweede vraagstelling concluderen dat het project kennelijk vooral is afgestemd op jongens en op jongeren die goed kunnen leren.

2.4 De rol van de verschillende projectonderdelen

Deze paragraaf is als volgt opgebouwd:

Allereerst wordt nagegaan welke onderdelen de jongeren zich spontaan konden herinneren, vervolgens wordt naar het oordeel over de verschillende onderdelen gekeken en tenslotte wordt nagegaan waarom bepaalde onderdelen (de jongeren) wel of niet aanspraken.

Tabel 9: Spontaan herinneren van projectonderdelen

Onderdeel	aantal
fotograferen van vernielde objecten in de buurt	16
maken van een opstel	8
politie op school + diaserie	8
maken van collages	5
bezoek aan politiebureau	4
interviews met buurtbewoners	4
kringgesprek	2
toneelstuk	1
gemeente-ambtenaar op school	1

Uit deze tabel blijkt dat de beeldende middelen om vandalisme aan de orde te stellen (fotograferen, bezoek van de politie op school + vertoning diaserie) zoveel indruk hebben gemaakt dat veel jongeren zich dat nog herinneren. Overigens valt op dat het fotograferen nog aanzienlijk hoger scoort dan de diaserie. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat het fotograferen van de jongeren een eigen inbreng vereist en afwijkt van de dagelijkse schoolroutine. Voor het bekijken van de diaserie (en een politieagent) is daarentegen bijna uitsluitend passieve aandacht vereist. Het maken van een opstel 'beklijft' ook goed. Tenslotte viel het de enquêteur op dat de jongeren zich niet altijd zeker voelden over de door hen genoemde onderdelen; hoorde dat nu wel of niet bij het vandaliseproject? Onzekere onderdelen waren: maken van een opstel/werkstuk, kringgesprek, bezoek aan een politiebureau en het maken van een collage.

Naast het herinneren van projectonderdelen is ook de beoordeling van de onderdelen interessant.

Tabel 10: Waardering projectonderdelen

Onderdeel	positief	negatief
fotograferen	15	1
bezoek aan politiebureau	8	
maken van een opstel		4
politie op school + diaserie	5	
maken van collages	1	3
interviews	4	
kringgesprek	2	1
toneelstuk	1	2
tentoonstelling maken	1	2

NB: Omdat hier ook de niet spontaan genoemde onderdelen in beschouwing zijn genomen en gevraagd is naar de onderdelen die het meest en het minst aanspreken kan tabel 10 niet met tabel 9 worden vergeleken.

Het blijkt dat het fotograferen de meest positieve waardering krijgt, gevolgd door het bezoek aan het politiebureau. Ook de politie met de diaserie op school en de interviews met buurtbewoners komen goed uit de verf.

Aan de andere kant krijgen het maken van een opstel en van collages duidelijk een negatieve waardering. Kennelijk zijn het juist die onderdelen die buiten de dagelijkse routine vallen die gewaardeerd worden.

In de volgende twee tabellen wordt nagegaan welke redenen de jongeren zelf noemen voor hun positieve beoordeling van het fotograferen en het bezoek aan de politie positief.

Tabel 11: Redenen dat fotograferen positief wordt beoordeeld

Reden	aantal
fotograferen is leuk/leerzaam/interessant	5
je mag het zelf doen	3
je moet zoeken naar vernielingen (leerzaam)	2
je bent lekker buiten/weer eens wat anders	2
je hebt contacten met anderen	2
dat weet ik niet	1

Tabel 12: Redenen dat bezoek aan politiebureau positief wordt beoordeeld

Reden	aantal
het is iets nieuws/het is anders	4
het is leerzaam	2
je bent eruit	2
dat weet ik niet	1

Er blijken globaal drie groepen van redenen waarom onderdelen positief uit de bus komen:

- het onderdeel valt buiten de routine, bijvoorbeeld: het onderdeel vergt het leggen van contacten met anderen
- het onderdeel wordt leerzaam gevonden
- het onderdeel doet een beroep op eigen werkzaamheid.

Met name de laatste twee redenen zijn interessant: een onderdeel is leuk als het van de leerling een eigen actieve invulling vraagt, of buiten de dagelijkse (les)routine valt.

Redenen voor een negatief oordeel:

Aangezien geen enkel projectonderdeel veel negatieve beoordelingen heeft, hebben we de redenen voor de negatieve oordelen op een hoop gegooid:

Redenen om de projectonderdelen negatief te waarderen zijn:

- niet mijn sterkste kan/ik houd er niet van (6 x genoemd)
- niet interessant/niks aan (2 x genoemd)
- te veel (1 x genoemd)
- zag daar het nut niet van in (1 x genoemd).

De belangrijkste reden om een onderdeel niet leuk te vinden blijkt dus te zijn dat een onderdeel een beroep doet op een vaardigheid waar de jongere niet goed in is, of waar hij/zij niet van houdt.

Conclusie:

Ten aanzien van de derde onderzoeksvraag kunnen we concluderen dat projectonderdelen die visueel zijn en onderdelen die buiten de dagelijkse routine vallen en tevens een beroep doen op de creativiteit waarschijnlijk het meeste bijdragen tot beklijving van het project. Dit zijn over het algemeen ook onderdelen die positief worden gewaardeerd.

Aan de andere kant worden onderdelen die wel binnen de dagelijkse routine passen over het algemeen minder herinnerd en zullen dus ook minder aan beklijving bijdragen.

Daarbij moet echter worden aangetekend dat onderdelen die door leerlingen uitgesproken negatief worden beoordeeld (het opstel) ook in sterke mate worden herinnerd.

3 CONCLUSIES

De belangrijkste conclusie die uit het onderzoek onder 42 jongeren in Enkhuizen getrokken kan worden, luidt dat het in 1982 gehouden vandalisme-project in de hoogste klassen van de lagere scholen een lange periode (minstens 5 jaar) heeft doorgewerkt. Slechts 21% van de ondervraagde jongeren herinnert zich (ook na hulp van de enquêteur) niets van het project. Bovendien blijkt dat ruim 30% van de jongeren zegt iets geleerd te hebben dat in overeenstemming is met de doelstelling van het project (vandalisme hoort niet c.q. is zonde).

We kunnen weinig harde uitspraken doen over de vandalismeverminderde werking van het project op langere termijn. Dit wordt veroorzaakt door het geringe aantal vernielers in de onderzoeksgroep en het ontbreken van een goede controlegroep. Wel zijn er aanwijzingen dat er sprake kan zijn van een vandalismeverminderende werking op lange termijn.

Het blijkt dat van de 42 ondervraagde jongeren er zes ooit vandalisme hebben gepleegd. Van die zes jongeren zijn er drie die na het project zijn gestopt. Deze drie jongeren herinnerden zich het project spontaan en bovendien hebben twee van hen iets van het project geleerd dat in overeenstemming is met de doelstelling van het project.

Van de drie jongeren die na het project wel hebben vernield, herinnert zich een het project in het geheel niet en de andere twee hebben niet iets van het project geleerd dat binnen de doelstellingen valt. Voorts kan worden opgemerkt dat geen van de jongeren die iets van het project geleerd heeft dat binnen de doelstellingen valt, na het project heeft vernield.

Als we kijken op welke leerlingen het project het meeste effect heeft gehad, valt op dat relatief weinig meisjes zich het project herinneren. De meeste ondervraagde meisjes kunnen achteraf dan ook niet vertellen wat zij van het project hebben geleerd. We stellen hier voorzichtig vast dat het vandalisme-project meer aansluit bij de interessewereld van jongens, dan van meisjes. Dit is ook logisch als we bedenken dat meisjes minder vernielen dan jongens. Het onderwerp vandalisme zal meisjes dus minder aanspreken.

Tevens blijkt dat jongeren met een hogere vervolgopleiding zich vaker het project herinneren dan jongeren met een lagere vervolgopleiding en ook meer van het project hebben geleerd. Over de rol van de verschillende projectonderdelen kunnen de volgende conclusies worden getrokken. Bepaalde onderdelen worden door veel jongeren herinnerd en positief gewaardeerd omdat deze een afwisseling vormen in het dagelijkse lesprogramma of omdat deze om een eigen actieve invulling vragen. Blijkbaar wordt op lagere scholen creativiteit en de verkenning van de sociale omgeving slechts mondjesmaat bevordert.

In Enkhuizen waren met name de projectonderdelen fotograferen (verkenning van de sociale omgeving, creativiteit) en het bezoek aan het politiebureau (contacten met anderen) een succes.

Als het onderwijsprogramma in de beleving van jongeren een voorspelbaar (zonder veel afwisseling) en een enigszins saaie aangelegenheid is, dan is het halve succes van een project verzekerd als de dagelijkse sleur doorbroken wordt en meer creativiteit en sociale aspecten worden ingebouwd.

Aan de andere kant worden bepaalde onderdelen, die binnen de dagelijkse routine vallen (het schrijven van een opstel bijvoorbeeld) negatief beoordeeld. Deze negatief beoordeelde onderdelen blijken de jongeren zich overigens ook redelijk vaak herinneren, zij het in mindere mate dan de onderdelen die het vaakst positief worden beoordeeld.

Tenslotte zijn we aangeland bij de vraag welke aanbevelingen voor toekomstige vandalismeprojecten op basis van deze conclusies getrokken kunnen worden.

Het is duidelijk dat de projecten nut hebben en dus ook in de toekomst uitgevoerd moeten blijven worden. Daarbij kan men zich afvragen of het zin heeft om leerlingen gedurende hun schoolcarrière twee keer te confronteren met een vandalismeproject. In Enkhuizen zijn de jongeren een keer bewerkt en dat is bij een redelijk percentage beklijfd. Het is heel goed mogelijk dat het twee keer confronteren met een vandalismeproject slechts een marginale meeropbrengst bewerkstelligd. Het is waarschijnlijk voldoende als na een project het team van leerkrachten consequent reageert op incidentele gevallen van vandalisme en aandacht heeft voor de zorg van de omgeving. Pas als een geheel bewerkte lichting van school is verdwenen kan dan overwogen worden een nieuw project te houden.

Ten aanzien van de inhoud van de projecten kan worden opgemerkt dat in ieder geval onderdelen georganiseerd moeten worden die buiten de dagelijkse routine vallen en een creatieve inbreng van de leerlingen vereisen.

Dat er daarnaast onderdelen in voorkomen die leerlingen niet zo leuk vinden, is waarschijnlijk niet erg. Ook negatieve onderdelen dragen bij aan het herinneren van het project en bovendien bieden deze onderdelen de mogelijkheid te voldoen aan de gebruikelijke onderwijsnormen.

BIJLAGE

VRAGENLIJST VANDALISME-PROJECT ENKHUIZEN

Introductie voor enquêteur/trice:

Goedemiddag (ochtend/avond). Je/u spreekt met

In opdracht van onderzoeksbureau Van Dijk & Van Soomeren ben ik bezig met een onderzoek naar schoolervaringen van jongeren in EnkhuiZEN. Zou ik je daarover een aantal vragen mogen stellen?

De resultaten van de enquête blijven natuurlijk anoniem.

Indien de respondent niet mee wil werken, noteer daar dan de reden voor

Reden voor weigering:

.....

1 Noteer geslacht: jongen / meisje

2 Wat is je leeftijd?
..... jaar.

3 Wat doe je meestal na schooltijd? (Heb je hobbies?)
.....
.....

4 Op wat voor school zit je?
☐ LBO
☐ MAVO
☐ HAVO/VWO
☐ Anders, te weten

5 Welke van de volgende mogelijkheden vind je het best op die school van toepassing?
☐ leuk
☐ vervelend
☐ gaat wel

6 Deze vraag gaat over de mate waarin je ouders of verzorgers in je school geïnteresseerd zijn. Ik lees drie mogelijkheden voor, wil je aangeven welke van de drie het meest van toepassing is:
☐ Ze zijn alleen geïnteresseerd in mijn cijfers
☐ Ze zijn niet alleen geïnteresseerd in mijn cijfers, maar ook wat ik verder op school beleef
☐ Ze zijn nauwelijks geïnteresseerd

7 Op welke lagere school heb je gezeten?
.....

8 Welke van de volgende drie mogelijkheden vind je het best op die school van toepassing?
☐ leuk
☐ vervelend
☐ gaat wel

- 9 In de gemeente Enkhuizen heeft op een aantal lagere scholen een vandalisme project plaatsgevonden, is dat ook op jouw school gebeurd?
- ☐ ja
- ☐ nee (door naar vraag 11)
- 10 Wat kun je je van dat project herinneren?
- (Enquêteur/trice: niet helpen, wel de respondent stimuleren zo goed mogelijk in zijn/haar geheugen te graven. De onderdelen die spontaan genoemd worden aankruisen)
- ☐ opstel maken
- ☐ diaserie over vandalisme (+ politieman/vrouw)
- ☐ bezoek politiebureau
- ☐ maken van collages, (uit krantenknipsels)
- ☐ kringgesprekken
- ☐ maken van een plattegrond
- ☐ maken wandschildering
- ☐ toneelspel
- ☐ fotograferen
- ☐ maken interviews
- ☐ nieuw voorwerp maken
- ☐ tentoonstelling maken
- ☐ anders, te weten

Enquêteur/trice: Als de respondent zich veel van het project weet te herinneren, dan door naar vraag 13; indien de respondent zich maar weinig van het project herinnert -niet meer dan 3 onderdelen noemt- dan door met vraag 11.

- 11 Om je geheugen nog wat verder op te frissen, lees ik nu voor uit welke onderdelen het project bestond:
- het maken van een opstel over vandalisme
 - het tonen van een diaserie over vandalisme. De titel van deze serie is "Gooi je eigen glazen in". In deze serie komen onder meer de oorzaken van vandalisme en de bestraffing daarvan aan bod.
 - een bezoek aan het politiebureau
 - maken van collages
 - kringgesprekken over vandalisme
 - maken van een wandschildering over vandalisme (met behulp van krantenknipsels)
 - toneelstukjes over vandalisme
 - het maken van een plattegrond van de omgeving van de school met behulp van vlaggetjes en spelden
 - het maken van foto's b.v. van vernielde dingen
 - het houden van interviews over vandalisme
 - het maken van iets nieuws dat in de plaats kwam van een vernield project
 - organiseren van een tentoonstelling
- 12 Kun je je nu iets (meer) van het project herinneren?
- ☐ ja
- ☐ nee
- Enquêteur/trice: indien de respondent zich (nog) niets van het project weet te herinneren door naar vraag 16.

- 13 Je hebt een paar onderdelen genoemd. Waarom herinner je je deze onderdelen zo goed?

Enquêteur/trice: het is van belang te weten te komen of het onderdeel echt inhoudelijk boeiend wordt gevonden of dat vooral het afwijken van de normale dagelijkse gang van zaken het oordeel bepaalt.

Omdat:.....

- 14 Welke onderdelen spreken jou het minste aan en waarom?

Onderdeel:	Omdat:
0.....	0.....
0.....	0.....
0.....	0.....
0.....	0.....
0.....	0.....
0.....	0.....
0.....	0.....
0.....	0.....

- 15 Welke onderdelen spraken je het meeste aan en waarom?

Onderdeel:	Omdat:
0.....	0.....
0.....	0.....
0.....	0.....
0.....	0.....
0.....	0.....
0.....	0.....
0.....	0.....
0.....	0.....

- 16 Wat vond je van het gehele project?

Enquêteur/trice: onderstaande antwoordmogelijkheden voorlezen.

0 leuk, omdat
 0 leerzaam, omdat
 0 vervelend, omdat
 0 anders, te weten.....

- 17 Wat heb je zelf van het project geleerd?

.....

- 18 Heb je zelf wel eens wat vernield?

Enquêteur/trice: Het is van belang dat de respondent weet dat we met vernielen ook graffiti en fikkie stoken -voor zover dat tot schade heeft geleid- bedoelen.

0 ja
 0 nee (door naar einde)

- 19 Wanneer heb je voor het laatst iets vernield?
 (enquêteur/trice: van belang is natuurlijk vooral om te weten of dat voor of na het project is geweest)
 Na het project namelijk ☐ dit jaar
 ☐ vorig jaar
 ☐ in 1985 of eerder dan 1985
 (maar na het project in 1982)

voor het project d.w.z.: ☐ voor 1982. (door naar 21)

- 20 Zou je wat meer kunnen vertellen over de vernielingen die je hebt gepleegd?
 Hierbij dienen de volgende punten aan de orde te komen:

- hoe vaak kwam (komt) het plegen van vernielingen voor?
 (meerdere antwoorden mogelijk)
☐ Vaak (minimaal eens per week)
☐ Regelmatig (minimaal eens per maand)
☐ Af en toe
- waar gebeurde (gebeurt) het meestal?
☐ op straat
☐ bij school
☐ elders, te weten.....
- In wat voor soort omstandigheden gebeurde (gebeurt) het?
☐ in groepjes
☐ alleen
- Om wat voor soort vernielingen ging (gaat) het?
☐ fikkie steken
☐ graffiti
☐ uit de hand gelopen spel
☐ echt zware vernielingen (bushokjes, telefooncellen, etc. in puin)
- waarom deed (doe) je het?
☐ uit wraak
☐ uit boosheid
☐ uit verveling
☐ om stoer te doen
☐ vanwege de spanning
☐ anders, te weten

(door naar einde)

- 21 Waarom heb je de laatste jaren niets meer vernield?
 (Enquêteur/trice: achterliggende vraag is of de respondenten hier een verband zien met het project. Je moet als zij dat niet aangeven er expliciet naar vragen. In ieder geval noteren of verband met project spontaan of na jouw suggestie gelegd is).
 Omdat:

22 Zou je wat meer kunnen vertellen over de vernielingen die je vroeger hebt gepleegd?

Hierbij dienen de volgende punten aan de orde te komen:

- hoe vaak kwam het plegen van vernielingen voor?

☐ Vaak (minimaal eens per week)

☐ Regelmatig (minimaal eens per maand)

☐ Af en toe

- waar gebeurde het meestal?

☐ op straat

☐ bij school

☐ elders, te weten.....

- In wat voor soort omstandigheden gebeurde het?

☐ in groepjes

☐ alleen

- Om wat voor soort vernielingen ging het?

☐ fikkie steken

☐ graffiti

☐ uit de hand gelopen spel

☐ echt zware vernielingen (bushokjes, telefooncellen, etc.
in puin)

- waarom deed je het?

☐ uit wraak

☐ uit boosheid

☐ uit verveling

☐ om stoer te doen

☐ vanwege de spanning

☐ anders, te weten

Einde: Bedank respondent voor gesprek.